

A HÉTKÖZNAPOK DALAI

75–125. sz.

Ebbe a viszonylag kis fejezetbe soroltuk a mezei munkákkal és paraszti élettel kapcsolatos lírát. Munkadaloknak nemigen nevezhetők, mert nem munkavégzés közben, a közös munka megkönnyítésére éneklük, hanem inkább a munka szüneteiben, munkára menet vagy onnan jövet. Könnyebb munkák végzése közben természetesen lehet, és szoktak is énekelni.

A dalokat következőképpen csoportosítottuk:

„Búza, búza, de szép tábla búza” (a betakarítást megelőző folyamatok, munkálatok): 75–84. sz.

„Jaj, de sokat arattam a nyáron” (aratás): 85–96. sz.

„Ősz az idő, hideg vagyom” (egyéb mezei munkák és paraszti sors): 97–105. sz.

„Béres vagyok, béres” (béresdalok): 106–109. sz.

„De nehéz sora van a szegény summás lánynak” (summásdalok): 110–113. sz.

„Elmegyek, elmegyek” (búcsúzó): 114–120. sz.

„Ha a hazádba megélhetsz” (keservesek): 121–125. sz.

Az első három alfejezetben csak kevés a témakörnek megfelelő tulajdonképpeni tartalom (78, 93, 105), zömmel inkább szerelmi szimbolikáról van szó. Ide tartozó motívukájú versszakok még: 24/1, 67/1, 70/9 és 184/4 (a tört számok belső versszakot jelölnek).

Négy béresdalunk érdekessége, hogy három közülük Kupuszináról került elő, mindhárom archaikus dallamon. A negyedik általánosan elterjedt, ennek szövegrokonságát a 159. szerelmi dalban is megtaláljuk.

A summásdalok („kommenciós”-dalok: a név a nyers élelmiszerben kapott fizetésből, konvencióból származik) a mezei munkásdalok egy válfaja. A summások mezőgazdasági idénymunkások, akik csapatokban nagyobb birtokokra szerződtek kora tavasztól késő őszig (2–7 hónapra). A mi summásdalaink a csókai Rétmajorhoz kapcsolódnak. A dalok az új stílus legújabb szövegtermékei. A munka és a vele járó életforma jellegéből adódóan nem terjedtek el széles körben, és csak ritkán csiszolódtak sikeres műalkotássá. A katonaelethez hasonló sors kézenfekvővé tette a katonadalok költői kliséinek kölcsönzését és aktualizálását. A 110., a 112., a 113. dal valójában katonadal néhány átalakított, esetleg új versszakkal ugyancsak a katonadalok mintájára. A hasonlóság más mezei munkásdalokkal is kézenfekvő: 85–88. dalaink akár summásdalok is lehetnének.

Búcsúzó énekeink az idénymunka vagy katonaság miatti elválás, búcsúzás bánatos hangvételű dalai. Egy részük a régi hagyományba tartozik, de új stílusú dallamokon is előfordulnak (114, 115, 64/4, 82/4–5, 131/2).

A keservesek műfaja jellemzően székely. Funkciója sok esetben nemcsak alkalomhoz, érzelmi állapothoz, hanem még személyhez is kötődött az idősebb generáció életében. A keservesek különböző nehéz sorsfordulók átélésében szellemi vértetként szolgáltak, ezért főleg egyéniek, de segíthettek egész közösséget érintő élethelyzetek szellemi áthidalásában is, mint a „móduvázó” keservesek. (Az al-dunaiak idetelepítésük előtt Bukovinából a moldvai bojárok birtokaira jártak több hónapig tartó idénymunkára.) A keserves szövege első személyben szól ugyan, mégsem egyedi, konkrét sorsot idéz. A belső és személyes érzelmek legmegfelelőbb

kifejezését a közösség által is elfogadott költői képek szolgáltatják, melyeknek az egyén számára mégis személyes mondanivalója van. Egy-egy dallamra sok hasonló tartalmú verset énekeltek, ezek egymásutánja nem kötött.

Gomboson is találtunk két, keservesek stílusában fogant dalt. Valaha a keserves bizonyára elterjedtebb műfaj volt, de személyes érzelmi jellege miatt a közhasználatból kiveszett. A keserveseket mindig régi stílusú parlando dallamokon éneklék.

Giusto, ♩ = 100

Meg ü - ze - nem a ró - zsa - m - nak csü - tör - tö - kön es - te,

Hogy ne ves - sën tisz - ta bú - zát fe - ke - te föld - jé - be,

Mer a ma - dár mēg - ē - szí, vagy az ár - víz el - vi - szí,

Sen - ki hasz - nát nem vē - szí.

<p>2.
Amoda van száraz nyárfa, látod-é azt,
rózsám?
Hogy ha majd az kivirágzik, akkor gyere
hozzám!
Száraz nyárfa levele, barna kislány szerelme,
Most jutottál eszembe.</p> | <p>3.
Az alföldi legényeknek sarkantyús
csizmájuk,
Mikor mennek a kocsmába, táncra áll a lábuk.
Én nem bánom, nem bánom, nékem is van
virágom,
Lészakasztom a nyáron!</p> |
|--|---|

Horgos, Pernyész Gáspárné Dobó Vera (72).

Kiss L., 1942.

Régi stílusú dallam, formája az átalakult középkori szaffikum: megismételt első sor, összetett (jelen esetben motívumismétlése) harmadik sor, rövid záró sor. Vajdaságban csak Horgosról került elő, de ismerünk egy szlavóniai és egy ormánysági változatát is. Műdal eredete sem kizárt.

Giusto, ♩ = 80–108

Jó föld - be te - rēm a bú - za,

Nem a - lud - tam az ég - ca - ka.

Es - kü - szök a csil - la - gok - ra,

Hogy a ba - bám na - gyon csal - fa!

ossia

2.
Dijófán csörög a szarka,
Vendégem lesz az éccaka.
Bár csak az én rózsám lenne!
Jaj, de rózsás kedvem lenne!

3.
Éjfél tájba kopogtatott:
– Nyisd ki, babám, az ablakot!
Nyisd ki, babám, mind a kettőt,
Én vagyok a tő szeretőd!

4.
– Ha jízaz szerető vónál,
Éjfél táján nem kopognál!
Alszok én is, alszik más is,
Eredj haza, aludj tő jis!

Csóka, Cára Istvánné Körmendi Anna (30).
Völgyes, asszonyok.

Burány B., 1952.
Bodor A., 1995.

Régi stílusú, általánosan elterjedt, ma is igen népszerű dallam. Különbőféle szövegekkel ismert. A közhasználatban sok műdalos fordulat kerül bele, terjesztésénél erre ügyelni kell.
(Járdányi I. 127)

77.

Rubato, ♩ = 104

de Még kell a bú - zá - nak ér - ni,

Met min - dën nap új szél é - ri.

Még kell szü - vem - nek ha - sad - ni,

Met min - dën nap új bú é - ri.

2.

s Bánat, bánat, be mēgēttél!
 Csakhogy a földbe nem tettél!
 Asse bánám, (ha) odatēnnél,
 Csak a bútól mēgmēntōdnék!

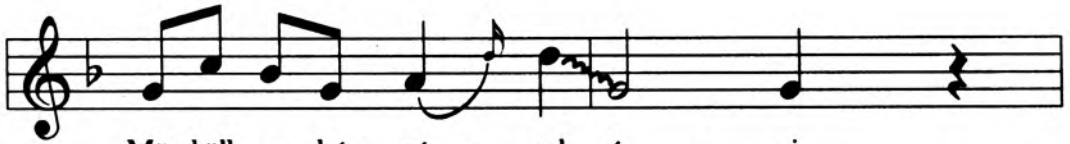
Sándoregyháza, Bréti Lajosné Basa Anna (48).

Kiss L., 1969.

Régi stílusú pentaton parlando típus, főleg az erdélyi népzenei nyelvjárásra jellemző, másutt csak szórványosan fordul elő. Két múlt századi feljegyzése maradt ránk. Rokonnépi és román variánsairól is tudunk.

Szövegvariáns: 78. (MNT VI. XII. típus)

Giusto, ♩ = 72-104

Még köll a bú - zá - nak ér - ni,

Mer azt min - dig a nap é - ri.

Még köll a szív - nek re - pen - ni,

Mer azt min - dig bá - nat é - ri.

2.
Kaszás csillag van az égén,
Kaszás szeretóm van nekém.
Illog-villog a kaszája,
Marokverő a babája.

3.
Vége van az aratásnak,
Né mēnj markot verni másnak!
Gyűvő nyáron megfogallak,
Mēgtartsuk a lakodalmat!

4.
Fölszakadt a búza töve,
Nincsen a legínnek szēme.
Szēme vóna, szégyēllene,
Ötöt-hatot nem szeretne!

5.
Bárcsak a szēme mēgérne!
Ötöt-hatot nem szeretne,
Mett, ha csak ēgyet szeretne,
Tudom, rám és sor kerülne!

6.
Nincs is annak sēmmi baja,
Kinek szeretője barna.
Lám, az ēnyim csak ēgy szőke,
Mégis maj mēghalok érte!

7.
Árok, árok, de mély árok!
Belejestem, benne vagyok.
Belejestem, benne vagyok,
a Szerelēmnek rabja vagyok.

Hertelendyfalva, Kovács Júlia (54).

Zenta, Toth Horti Viktória (64).

Zenta, Kis Ferencné Rác Szábó Etelka (40).

Felsőhegy, Nagy György Istvánné Szollár Viktória (61).

Kiss L., 1940.

Fábri J., 1953.

Burány B., 1953.

Bodor G., 1972.

Szöveg és dallam Burány Béla, Fábri Jenő és Kiss Lajos gyűjtése alapján.

Az új stílus régebbi rétegéből való kis terjedelmű, kis szótagszámú, általánosan elterjedt daltam. Szövege is régies, ma már alig gyűjthető, akkor is műdalos változatban.

Szövegvariáns: 77, 103. (Járdányi II. 11)

Giusto, $\text{♩} = 120$

Bú-za, bú-za, bú-za, bú-za, de szép táb - la bú - za!

Ki - haj - lik a kis gom - bo - si út - ra.

A - ras - sa jëgy kö - kény sze - mű kis - lány.

Látod, ked ves kis-an gya-lom, nem vagy i - gaz hoz - zám!

3. vsz.

2.
 Lovam, lovam, lovam, lovam, kesely lábú
 lovam,
 Vigyél engem a rózsám házáig!
 Vigyél engem, vigyél el odáig,
 Az én kedves kisangyalom rácsos kapujáig!

3.
 Szőlő, szőlő, szőlő, szőlő, de szép tábla szőlő!
 Közepébe van egy futóvessző.
 Futószőlő válik a levelétől,
 Én is elválok a kedves régi szeretőmtől.

Gombos, Dobsay András (81).

Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Új stílusú mixolid dallam.
 Szövegvariáns: 80, 81, 159. (Járdányi II. 29, általános)

Giusto, ♩ = 76–126

Bú - za, bú - za, bú - za, ke - rek táb - la bú - za,

{ Szé - pen da - lol ab - ban a da - los pa - csír - ta.
 { A - ra - tás - kor é - rik an - nak a ka i) lá - sza.

Ki fog - ja azt le - ja - rat - ni, ha jén - né - kem el köll men - ni

{ Dá - ri hä - gyek fe - lé, ré - gi ba - bám e - lé?
 { Fe - hér me - gye fe - lé, kis - an - gya - lom mel - lé?

1
ossia2
2. vsz.

2.
 Árpa, árpa, árpa, de szép tábla árpa,
 Annak közepébe áll egy rezgő nyárfa.
 Maj lejarassák a lányok, ha jelfogja a
 kaszájuk!
 De nem minden lányé, sejt, csak az én
 rózsámé.

4.
 Erdő, erdő, erdő, de szép kerek erdő!
 Fácán lakik abba, fácán, tizenkettő.
 Aranyos a fácán szárnya, csipkés a babám szoknyája,
 De nem minden lányé, sejt, csak az én rózsámé!

3.
 Tarló, tarló, tarló, jaj, de árva tarló!
 Annak közepébe egy szál rózsabimbó.
 Lekaszáltuk már a búzát, itt köll hagyni a
 tarlóját.
 Tarló, tarló, tarló, jaj, de árva tarló!

Gombos, Tamaskó Józsefné Apfel Anna (68).
 Bácsgyulafalva, Égető Györgyné Kabók Rozália (76).
 Kevi, Fehér Vince (55).

Bodor A. – Tripolsky G., 1972.
 Székely M., 1972.
 Bodor A., 1972.

Új stílusú plagális zárlatú (szó-végű) dallam. A harmadik sora zárhat az alaphangon vagy annak a kvartján. Szövegvariáns: 79, 81. (Járdányi II. 164, általános)

Giusto, ♩ = 108-132

Ár - pa, ár - pa, de szép táb - la ár - pa!

Kö - ze - pé - be van egy rez - gő nyár - fa.

Rez - gő nyár - fa vá - lik a le - ve - lé - től,

Én is vá - lok a ré - gi sze - re - tőm - től.

2-5. vsz.

2-5. vsz.

2.
 Árpa, árpa, de szép tábla árpa!
 Búza, búza, de szép tábla búza!
 Közepébe van egy piros rózsza.
 Közepibe egy szál tőarózsza.
 Széle fehér, a közepe sárga.
 Adj egy csókot, babám, utójára!
 Csókolj meg, hát, babám, utoljára!

3.
 Búza, búza, de szép tábla búza!
 Kihajlott a fősőhégi útra.
 Göndör hajú legények aratják,
 Babájukkal keresztbe is rakják.

4.

A mi házunk rózsából van rakva,
Piros szögfüből a tető rajta,
Nefelejcsből van a kerítése.
Barna babám, taníts ölelésre!

5.

Azé, amé ilyen piros vagyok,
Ne hidd, babám, hogy én festve vagyok!
Így szült engem anyám a világra:
Pirosító nem köll az orcámra.

Csóka, Korponai Mihály (50).

Óbecse.

Felsőhegy, asszonyok.

Burány B., 1952.

Király E., 1965.

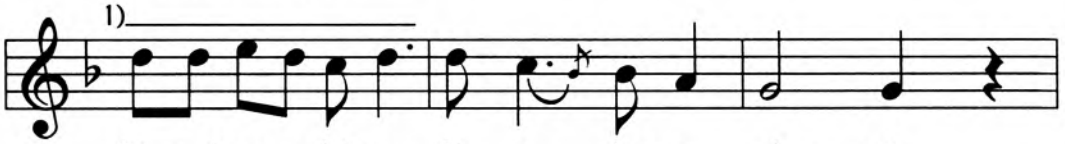
Bodor A., 1992.

Szöveg és dallam Burány Béla, Király Ernő és Bodor Anikó gyűjtése alapján.

Új stílusú dallam. Annak ellenére, hogy a vezérhang nem szerepel benne, dallamfordulataiban sok a hármas hangzatfelbontás, ami a magyar hagyományban idegen elem. A szövegeket gyakran hallani, sajnos mindig műdallamokon.

Szövegvariáns: 79, 80. (Járdányi II. 28, *általános*)

Giusto, ♩ = 84–104

Her-vad az a bú-za, kit a ka-sza el - vág,

Hervad az a kis-lány, kit a le - gény el - hágy.

En-gem is el-ha-gyott, jaj, de be - teg va - gyok!

ha Meg-ö-lel a ba-bám, mind - járt meg - gyó - gyu - lok!

ossia

ossia

ossia

2.
Este van, este van, de nem minden lánynak,
Csak annak a lánynak, kihöl este járnak.
Hozzám nem jár senki, nincs is nekém este.
Sűrű csillagos ég, de gyászra van festve!

3.
Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom,
Jaj, de sokat söprötte a gyenge karom!
Söprötte eleget, söpörje már más is!
Szerettem a babám, szeresse már más is!

4.
Elment a szeretóm idegen országba,
Küldött egy levelet, hogy menjek utána.
Írt nekem levelet, menjek el utána.
Menjen el a fene idegen országba!
Találok szeretőt (a) magam falujába!

5.
Elmegyek, elmegyek, vissza sose jövök,
Ennek a falunak tájára se jövök!
Sír az édesanyám, a szeretóm gyászol,
Ellenséges golyó választ el egymástól.

6.
Istenem, Istenem, édes jó Istenem,
Mikor lesz majd nékem szép szabad életem?
Akkor lesz majd nékem szép szabad életem,
Majd ha a babámat reggelig ölelem!

7.
Fekete a kökény, fehér a virágja,
Fekete kökénynek fehér a virágja,
Bort iszik a legény, piros az orcája.
Azt hiszik a lányok, hogy pünkösdi rózsza,
Pedig a szerelém lángja lobog rajta.

10.
Istenem, Istenem, ugyan mi lelt engem?
Talán a szeretőm anyja átkoz engem?
Átkozzon, nem bánom, csak azért sajnálom:
Szeretém a fiát, halálig nem hagyom!

8.
Csillagok, csillagok, szépén ragyogjatok!
Ennek a kislánynak* utat mutassatok!
Utat mutassatok a sűrű erdőbe,
Mutassatok utat a sötét erdőbe,
Vagy a kisangyalom rózsás kis kertjébe!
Vagy a nagyszébőni gyászos temetőbe!*

9.
Bort iszik a legény, piros az orcája,
Azt hiszik a lányok, hogy pünkösdi rózsza.
Ne higyjétek, lányok, nem pünkösdi rózsza,
Hanem a szerelem lángja lobog rajta!

Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (51).
Temerin, Koperec Pál (58).
Zenta, Toth Horti Viktória (64).
Csóka, Korponai Mihály (50).
Mohol.
Bácsgyulafalva, Pecsénka Andrásné Sötét Katalin (70).
Kispiac, Varbai Lajosné Kovács Matild (68).
Péterréve, asszonyok.

Kiss L., 1941.
Kiss L., 1942.
Fábri J., 1953.
Burány B., 1953.
Király E., 1965.
Bodor A., 1972.
Bodor A., 1972.
Bodor A., 1995.

Új stílusú, érdekes hangnemű, sokféle szöveggel énekelt közkedvelt dallam. Közkedvelt-ségének áldatlan eredménye, hogy a sorkezdő *m m fi m r m* fordulat *m m f m ri m* lapos közhelyre cserélődik a gyakorlatban. Terjesztéskor ügyeljünk: a második szolmizációs variáns nem hagyományba illő fordulat!
Szövegvariáns: 115, 116, 119, 120, 122, 131. (Járdányi II. 15, *általános*)

*Más változatokban: legénynek, huszárnak, szép zéntai.

Giusto, ♩ = 108–120

Sej, haj, a - ki le - gény, jő - jön vé - lem ka - szál - nyi!

Né csak min - dég a kocs - má - ba mu - lat - nyi!

Lé - vág - juk a tisz - ta bú - zát ké - vé - be,

Sej, haj, nem ad - ják a csó - kot Is - ten ne - vé - be!

ossia

ossia

ossia

2.
Sej, haj, aki tiszta búzát akar aratni,
Három szántás alá köll azt bévetnyi!
Áki tiszta szívből akar szeretni,
Sej, haj, nem köll aztat búban elhervasztanyi!
3.
Sej, haj, né feküdj a szénaboglya tövébe,
Körül van az rózsafával ültetve!
Könnyebb nekem száz rózsafát kivágni,
Sej, haj, mint tetőled, kisangyalom, elválni!

Gombos, Nemes Gáspár (63), Bacskó Antalné Dinnyési Anna (57).

Királyhalom, Herédi Mátyás (54).

Gombos, Gergely István (33).

Kiss L., 1939.

Kiss L., 1944.

Bodor A.–Bodor G., 1972.

Új stílusú közkedvelt dallam.

Variáns: 85 és 156, távolabbról. Szövegvariáns: 85, 108. (Járdányi II. 98, általános)

Giusto, ♩ = 76-96

Ha le - me - gyek én a rét - re a - rat - ni,

Roz - ma - ring - tól nem bi - rok ren - det vág - ni.

Roz - ma - ring - szál rá - haj - lik a ren - dem - re,

Te meg ba - bám ka - csin - gatsz a sze - mem - be.

ossia

ossia

2.
Házunk előtt kisütött a holdvilág,
Az én babám abba fésűli haját.
Göndör haját kétfelé fújja ja szél.
Látod, babám, nem igazán szeretted!

3.
Házunk fölött van egy felhő, de terhős!
Abból esik le az eső, de sebős!
Sebős eső veri gyöngye vállamat,
Más öleli az én kedves babámat.

4.
Sárgadinnye ráfutott a görögre,
Rá se nézhetek a szőke legényre!
Még a csókom se vesztégetem rája,
mer Ajis jobban ráillik a barnára!

5.
Kanizsai zöld erdőbe születtem,
Anyám se volt, mégis fölnevelődtem!
Úgy nőtem föl, mint a fák közt a rózsza,
Volt szeretőm már tízéves koromba.

6.
Kanizsai zöld erdőbe van egy tó,
Abba úszik három fekete holló.
Három fekete hollónak hat szárnya.
Ki vagyok a babám szívéből zárva.

7.
Volt énnéköm édesanyám, de már nincs,
Mer elvitte a szögedi nagy árvíz.
Árvíz, árvíz, hozd vissza jaz anyámat,
Anyám után mög a kedves babámat!

8.
Kihalásztam édesanyám kendőjét,
Zöld selyömmel varrattam ki ja szélét.
Közepébe búbánatot rakattam.
Édesanyám, jaj, de járván maradtam!

Doroszló, fiatal lányok.
Bácsgyulafalva, Égető Györgyné Kabók Rozália (78).
Magyarkanizsa, asszonyok.

Kiss L., 1943.
Bodor A., 1972.
Bodor A., 1994.

Új stílusú dallam, egyike a legközkedveltebbeknek Bácskában. Érdeemes megfigyelni, hogyan kerül ki az egészséges hagyományérzék egyetlen hangcserével a köznyelvi változat nyomasztó szekvenciáját: *m m f m r r m d* helyett *m m f m r m r d* fordulat. A III. sor végződhet a kis tercen vagy a kvinten.

Variáns: 90, szélső sorok. Szövegvariáns: 15, 48, 67, 91, 103, 109, 128, 133, 134, 156, 197–200. (Járdányi II. 14, *általános*)

Giusto, ♩ = 104–116

Sej, haj, szép Zën-tá - ba nincs több le - gény, csak há rom,

Az is ki - mēnt részt a - rat - ni a nyá - ron!

O - lyan szé - pen pen - ge - ti a ka - szá - ját!

Sej, haj, ö - le - li a csi - nos bar - na ba - bá - ját!

2.

Sej, haj, szép Zëntába nincs több kislány, csak három,

Az is kimēnt markot verni a nyáron!

Selyēm kapca, csattos bocskor a lábán,

Sej, haj, olyan szépen sétál a kaszás után!

3.

Sej, haj, nē feküdj a szénaboglya tövébe,
Körül van az rózsafával ültetve!

Csipkés annak a levele, nem kerek.

Sej, haj, tizenhét esztendő kislányt szereték!

4.

Sej, haj, minek a fecskének az a hosszú szárny?

Ēgy sē legény, ki a menyecskékhez jár!

Lám, én csak ěgy barna kislányhoz járok,

Sej, haj, mēgesik, hogy néha-néha ott hálók!

Zenta, Toth Horti Viktória (64).

Zenta, Szuromi András (79).

Fábri J., 1953.

Burány B., 1965.

Szöveg és dallam Fábri Jenő és Burány Béla gyűjtése alapján.

Új stílusú ötfokú dallam. Szövege újabb keletűnek tűnik.

Variáns: 83. Szövegvariáns: 83.

Parlando, $\text{♩} = 84-100$

So - kat a - rat - tam a nyá - ron,

Ke - ve - set a - lud - tam á - gyon.

Hol er - dő - be, hol me - ző - be,

Hol a ka - zaj te - te - jé - be.

2.
Nagy gazda vót az én apám,
Sok vagyonát hagyta jénrám:
Hat ökörnek hat kötelét,
Még egy vasvállának nyelét.

3.
Eltörött a kocsim rúdja,
Nincsen, aki megcsinálja.
Kilenc bognár még egy kovács
Csinálja a kocsim rúdját.

4.
Kicsi jökör, nagy a szarva,
Nem fér bé jaz istállóba.
Az én rózsám gyenge karja
Nem ölel még több hajnalba.

5.
Piros szégfű, mákvirágszál,
Bolond, aki lőjánhoz jár!
Lám, én mēnyecskékhez járok,
Dēreka'jos ágyban hálok!

6.

Fejik a fekete kecskét,
Ütik a barna mēnyecskét.
Ha jütik ős, mēgérdemli,
Met az urát nem szereti!

7.

Azt gondótam, amíg élök,
Mindig víg napokat érök!
Dehát, minél tovább élök,
Annál több bánatot érök!

Székelykeve, Barabás Antalné Daradics Zsuzsanna (63), Nyisztor István (70).
Sándoregyháza, Vámos Józsefné Basa Viktória (48), Bréti Lajosné Basa Anna (48).
Székelykeve, Péter (Volák) Anna (62).

Kiss L., 1968.

Kiss L., 1969.

Kiss L., 1969.

Régi stílusú dallam, az al-dunai székelyek egyik fődallama, melyhez leggyakrabban keserve-
sek és balladák kapcsolódnak.

Variáns: 105, 124, 164, 166, ezek bukovinai változata. Szövegvariáns: 87, 88, 108, 166.

Giusto, ♩ = 92–132

Jaj, de so - kat a - rat - tam a nyá - ron!

De ke - ve - set a - lud - tam az á - gyon!

{ Vesd még, ró - zám, vesd még a slin - gölt á - gya - dat,
 { Gye - re, ba - bám, á - gyazd még

{ Hagy a - lu - szom ki raj - ta ma - ga - mat!
 { Hagy pi - hen - jem

2. vsz.

ossia

2.
 Jaj, de csinos papucsot szabattam!
 A sarkába szerelmet rakattam.
 Kikopott a szerelem a papucs sarkából,
 Elhagyott a szeretőm a nyáron.

3.
 Szép a bimbó, még ki nem virágzik,
 Szép a kislány húszéves koráig.
 Én is belejutok még abba a korba,
 FéRHöz mégyék húszéves koromba!

Horgos, Szaniszló Matild (18).
 Zenta, Kaszás Gizella (19).
 Horgos, Zabos Imréné Geleta Piroska (62).

Bartók B., 1906.
 Burány B., 1953.
 Kiss L., 1972.

Új stílusú szó-végű dallam, melyet a használatban sokszor dó-végűre lapítanak: *fmfs mdr mdd*.
 A terjesztésnél vigyázni kell a stílustisztább szó-végű alakra!
 Szövegvariáns: 86, 88. (Járdányi II. 82, általános)

Giusto, ♩ = 88–112

{ A zén - ta - ji do - bo - gós híd a - latt
 { A mo - ho - li rét a - latt, rét a - latt

{ Bar - na le - gény roz - ma - rin - got a - rat.
 { Há - rom

Én va - gyok a roz - ma - ring ké - ve - kö - tő - je,

Bar - na le - gény i - gaz sze - re - tő - je.

3. 4. vsz. ossia

2.

Jaj, de sokat arattam a nyáron!
 De keveset aludtam az ágyon!
 Vesd még, babám, ágyadat, slingölt párnádat,
 Hagy aluszom ki magam ténálad!

3.

Ez a kislány papucsot szabatott,
 A sarkába szerelmet rakatott.
 Kikopott a szerelém a papucs sarkából,
 Jaj, de távol estem a babámtól!

4.

Ez a kislány mit gondolt magába:
 Jön a vonat, lefekszik alája.
 Egyet-kettőt füttyentett a masiniszta:
Egyet-kettőt füttyentett a masina sípja:
 – Ke'j fő, kislány, mer elvág a masina!

5.

– Nem kelék én, itt lesz a halálom!
 – *Nem kelék én, itt lelém halálom!*
 Itt hagyott el engémet a párom!
 Ha elhagyott, maj mégvár engem a babám
 A zéntai temető kapunál!

6.

- Ugye, babám, igaz-e a szíved?
- z Enyém igaz. Nem tudom a tied?
- Ha az enyém igaz szív, sej, de nem volna,
Réges-rég megcsókoltalak volna!

Királyhalom, Barta Lászlóné (30).

Ludas, Toth Irén (20).

Zenta, Károly Jánosné Döme Klára (42).

Mohol.

Dobrodol, Fekete Istvánné Hajnal Mariska (45),

Koller Miskáné Német Juliska (48).

Kiss L., 1944.

Király E., 1956.

Burány B., 1965.

Király E., 1965.

Bodor A., 1992.

Új stílusú dúr dallam funkciós fordulatok nélkül.

Variáns: 89, távolabbról. Szövegvariáns: 86, 87. (Járdányi II. 129, *dunántúli, dél-alföldi és palóc*)

Giusto, ♩ = 80

Túl a Ti - szán le - a - rat - tam a bú - zát.

Nem kö-töt-tem ké- vé - be, a szél mind el - hord - ta már.

-Gye-re, ba-bám, szedd ősz - sze, kö-tözd ké- vé - be,

Pá - ros csó - kot a - dok ér - te es - té - re!

2.

– Nem mehetek, nem enged a jó anyám!

Nem engedi kévébe kötözni a te búzád!

– Ha nem hagyja, hadd vigye a szél messzire,

Lesodorja a Duna fenekére!

Dobrodol.

Király E., 1965.

Szöveg és dallam Király Ernő gyűjtése alapján.

Új stílusú heterometrikus dallam. Szövege kiforratlannak tűnik.

Variáns: 88, távolabbról.

Giusto, ♩ = 76–100

Túl a Ti - szán le - a - rat - ták a bú - zát,

El - vág - ták a kis pa - csír - ta jobb szár - nyát.

Kis pa - csír - ta bú - sul a szár - nya u - tán,

Én is bú - su - lok a ga - lam - bom u - tán.

2.
Túl a Tiszán azé nem jó aratni,
Mer az acat a kezemet megszúri.
Megszúrt kézzel nem tudok én ölelni,
Kit szerettem, az el fog felejteni!

3.
Már minálunk így rostálják a búzát:
Hátrafelé fújja a szél a porját.
Hátrafelé fújja a szél a porját,
Mit tagadod? Én is jártam tehozzád!

Mohol.
Törökkanizsa.

Király E., 1962.
Király E., 1962.

Új stílusú dallam.

Variáns: 84, szélső sorok. Szövegvariáns: 70, 91, 92, 95, 104, 184.

Giusto, ♩ = 92-110

Sej, haj, túl a Ti-szán le - a - rat - ták az ár - pát,

El - vág - ták a kis pa - csír - ta jobb szár - nyát.

Kis pa - csír - ta bú - sul a szár - nya u - tán,

Sej, haj, én is bú - su - lok a sze - re - tőm u - tán.

2.

Sej, haj, sárgadinnye fölfolyott a görögre!
 Mëllikünknek kacsintósabb a széme?
 Lám, az ényim nem is tud kacsintani,
 Sej, haj, mégis ide tudja a legényt csalni!

3.

Sej, haj, sárgadinnye nem éggyez a görögge',
 Az én szívem nem éggyez a tizedde',
 Mer a tized csalfaságga' van tele.
 Sej, haj mégcsalná az ényimet, ha lehetne!

4.

Sej, haj, sárgarépát nem jó dombra ütetni,
 Özvegyasszony lányát nem jó szeretni,
 Mer az özvegy maga j is legént szeret.
 Sej, haj, szenved is a szégén lánya éléget!

Zenta, Fekete István (58).
 Felsőhegy, Bollók István (52).
 Tóthfalu, asszonyok.

Fábri J., 1954.
 Burány B., 1963.
 Bodor A., 1991.

Új stílusú pentaton dal.

Variáns: 99. Szövegvariáns: 70, 84, 90, 92, 184. (Járdányi II. 120, általános)

Poco rubato, ♩ = 96–120

{ Már mi - ná - lunk le - a - rat - ták az ár - pát,
Túl a Ti - szán le - vág - ták már a bú - zát,
El - vág - ták a { bús ger - li - ce jobb szár - nyát.
Kis pa - csír - ta

{ Bús ger - li - ce bú - sul a szár - nya u - tán,
Kis pa - csír - ta

Én is bú - su - lok a sze - re - tőm u - tán.

2.
Túl a Tiszán, jegenyefa tövébe,
Két szerelmes játszik egymás ölébe.
Egyik nézi a Tiszába ja habot,
Másik nézi a ragyogó csillagot.

3.
Tisza partján mandulafa virággzik,
Mandulája vízbe hullik, elázik.
Bús gerlice szokott rajta mēghálni,
Kisangyalom, nehéz tőled elválni!

4.
Bodor bárány elvesztötte az anyját,
Ez a legény nem találja a párját.
Bárcsak engöm választana párjának!
Hálát annak a mēnnyei atyának!

Csóka, Kiss Istvánné Banka Erzsébet (26).
Zenta, Károly Jánosné Döme Klára (49).
Horgos, Magócsi Andrásné Varga Etelka (59).

Burány B., 1971.
Király E., 1971.
Kiss L., 1972.

Új stílusú pentaton ütemváltó dal, előadása 5/8-os lüktetésű.
Szövegvariáns: 70, 90, 91, 95, 184.

Parlando-rubato, ♩ = 92–(100)

Lē van már a bú - za vág - va,

Kö - röst - be is van már rak - va.

A - hány szem van egy kö - röst - be,

Any - nyi - szor jus - sak e - széd - be!

2.
Heje, heje, heje, heje,
Lyukas a házam teteje!
A nagy adó terhe alatt
A gērēnda majd lészakad!

3.
Hogyha jön a végrehajtó,
Nem kérdezi, hány a síró.
Kocsira tészik ágyamat,
Utolsó véka búzámat.

4.
Ha kimēgyék a tanyára,
Nincsen búza, nincsen árpa,
Nincs a kocsi, nincs a hat ló,
Elvitte a végrehajtó!

5.
Nincsen búza, nincsen árpa,
Elvitték az adósságba!
Éngēm nē sajnáljon sēnki,
Így köll nēkēm tōnkremēnni!

6.
Szakadjon rám ez a felhő,
Úgy csurogjon rám az eső!
Mert én szegény árva vagyok,
Mindég az ég alatt járok.

7.
A házamon nincsen tető,
Majd ad rá a Goldstein Benő*!
A nagy adó terhe alatt
A gērēnda majd lēszakad.

8.
Eredj, asszony, a zsidóhoz,
Kérjél pénzt az adóssághoz!
Nē tētesd csúffá magadat!
Nē vigyék el az ágyadat!

Gombos, Tamaskó Antalné Filipovics Anna (65).
Zenta, Kálmán Jenő (24).
Csóka, Banka János (45).

Kiss L., 1942.
Fábri J., 1953.
Burány B., 1965.

Régi stílusú, általánosan elterjedt parlando. Valaha nagyon népszerű lehetett. Műdal eredete sem kizárt. A közhasználatban gyakran a kávéházi cigányzene kedvelt fordulataival halljuk. Szövegei régiesek.

Szövegvariáns: 6, 135. (Járdányi I. 132, *általános*, K–V. 324)

* Zentai fakereskedő a századforduló körül.

Giusto, ♩ = 84-112

Tisz - ta bú - za ki sem hán - ta a fe - jét,

Pá - ros ga - lamb mind el - hord - ta a sze - mét.

Ha nyom - ta - tom, csak a pé - vát sze - le - lém.

Lá - tod, ba - bám, mi - re visz a sze - re - lém?

2.

Nē vágd szét a piros almát, mēgrohad!
 Nē szomoridd a szívemet, mēghasad!
 Így is elég bánatos az én szívem!
 Kisangyalom, nem leheték a tized!

3.

Jaj, de bajos egy vánkoston fekünni,
 Aki egymást nem igazán szereti!
 Én sē szeretēm a feleségemet,
 Mellé fekszek, falnak hajtom fejemet.

Oromhegyes, Balázs István (74).
Oromhegyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida (53).

Tripolsky G.–Bodor A., 1976.
 Bodor A., 1989.

Új stílusú mixolid dallam.

Variáns: 153. Szövegvariáns: 29, 103, 129, 159. (Járdányi II. 44, általános, kivéve a székely és északnyugati területeket)

Giusto, ♩ = 100–116

Tisz - ta bú - zát ön - töt - tem a ga - rat - ba,

Most va - gyok a sze - re - tőm - mel ha - rag - ba.

Ad - dig lé - szék sze - re - tőm - mel, sej, de ha - rag - ba,

Még a bú - za ben - ne lesz a ga - rat - ba.

2.
Már minálunk úgy rostálják a búzát:
Hátrafelé szórják annak a porját.
Hátrafelé fújja a szél, sej, de a porját.
Hátrafelé fújja a szél, sej, de a kendőm.
Mit tagadod? Én is jártam téhozzád!
Mit tagadod? Të is vótál szeretőm!

3.
Már minálunk kivirágzott a mályva,
Nincsen legény, aki aztat lévőgja.
Maj lévőgja késő ősszel, sej, de ja harmat!
Kereshetsz má szébb szeretőt magadnak!

4.
Árvacsalán szúrta még a kezemét,
Barna legény csalta még a szívemét.
Barna legény, ne csald még az árva szívemét!
Én akarom megcsalni a tejédét!

5.
Tisza partján mandulafa virágzik,
A virágja vízbe hull, és elázik.
Ha elázik, maj terëm az jövő nyárára!
Szerettelek, barna babám, hiába!

6.
Kis kertémnek a negyedik sarkába
Áll egy magos vén díjófa magába.
Léhullott a vén díjófa száraz levele,
Barna babám, el is vagy már felejtve!

Székelykeve, Kiss Dezsőné Szofrán Mária (43).
Kispiac, Kovács Ilike (8).
Péterréve, asszonyok.

Kiss L., 1968.
Bodor A., 1972.
Bodor A., 1995.

Szöveg és dallam Kiss Lajos és Bodor Anikó gyűjtése alapján.
Új stílusú szó-végű dallam, ma is igen népszerű.
Szövegvariáns: 90, 92, 103, 104.

Giusto, ♩ = 96–(112)

Tisz - ta bú - zát nem ad - tam a ma - dár - nak,

Pár - ja let - tem a ger - li - ce ma - dár - nak.

Kis ger - li - ce bú - sul a pár - ja u - tán,

Én is bú - su - lok a sze - re - tőm u - tán.

2.

Jaj, de bajos kőből vizet facsarni!
 Jaj, de bajos szép szeretőt tartani,
 Mer a szépet más is tudja szeretni!
 Fáj a szívem, kész érte megrepedni!

3.

A nagyréti kukorica de sárga!
A ludasi kukorica de sárga!
 Talán bizony sárosan lett kapálva?
 Összefoly a szederinda, babinda,
 El vagyok a babám előtt árulva.

4.

– Barna kislány, mit viszel a kosárba?
 Mi van a te szíved alá bezárva?
 – Olyan bánat, ki sem tudom mondani:
 Nem akar a kisangyalom szeretni!

5.

Ha fölmegek a szegedi nagy hegyre,
 Beleugrok a Tisza közepibe.
 Majd kifognak a titeli halászok!
 Októberba megsiratnak a lányok.

6.

Ha bemegyek a szegedi bazárba,
Arany gyűrűt vásárlók az ujjamra.
Jobbra-balra fordítom a gyűrűmet,
Visszavárom a régi szeretűmet.

Horgos, Szaniszló Matild (18).
Ludas, Sebők István (80).

Bartók B., 1906.
Király E., 1954.

Régi stílusú táncdallam, első sora furcsa mód alacsonyan zár.
Variáns: 151. Szövegvariáns: 36, 97.

Giusto, ♩ = 100–108

A nagy - ré - ti ku - ko - ri - ca de sár - ga,

{ Mer az e - ső rit - kán e - sőtt le - rá - ja,
 { Ta - lán bi - zony sá - ro - san lett ka - pál - va? }

{ Még - is meg - nőtt ket - tő - há - rom ma - gas - ra,
 { E - ső se volt, még - is meg - nőtt ma - gos - ra,

Most va - gyok a sze - re - tőm - mel ha - rag - ba.

2.
 Harmatos a kukorica levele,
 Utoljára vótam nálad az este,
 Utoljára fogtam ajtód húzóját.
 Adjon Isten, babám, sok jó éjszakát!

3.
 Ha az Isten nem egymásnak teremtett,
 Mért is adott a szívünkbe szerelmet?
 Bár az Isten egy kislányt se nevelne,
 Hogy a legény nő válogatna benne!

Felsőroglatica, Bese Rozália (46).
Horgos, Magócsi Andrásné Varga Etel (59).

Király E., 1962.
 Kiss L., 1972.

Új stílusú pentaton dal.
 Szövegvariáns: 24, 96, 98, 99. (Járdányi II. 88, *alföldi, palóc*)

Giusto, ♩ = 76-92

Két cső ku - ko - ri - ca te - rëm egy szá - ron.

Mért nincs né - kem oly sze - re - tőm, mint más - nak?

Én is tud - nám oly i - ga - zán sze - ret - ni,

Még a sí - rom - ba se tud - nám fe - led - ni!

7. vsz.

ossia

ossia

ossia

3. vsz.

ossia

2.
Harmatos a kukorica levele,
Nem mondom meg, mi a szeretőm neve!
Nem mondom meg senki emberfiának,
Csak annak a kökényszemű kislánynak!

3.
Harmatos a tearózsa levele,
Szerelmes kislányná voltam az este.
Éppen akkor sütött ki a fényes holdvilág,
Mikor mondtam babámnak jóéjszakát.

4.
Harmatos a kukorica levele.
Rég megmondtam, barna babám, ne gyere!
Rég megmondtam, barna babám, ne gyere,
Sötét az út, nem látod, hogy merre megy!

5.
Platics felől száll egy gólya magába,
Az is leszállt a nyékinci határra.
Fújja a szél, fújdogálja a tollát.
Más öleli babám karcsú derekát.

6.
Sűrű japró szeme van a búzának,
De szép göndör haja van a babámnak!
Göndör haját százfelé fújja a szél.
Látod, babám, nem igazán szeretted!

7.
Temetőbe láttalak meg először,
Mikor az édesanyádat temették.
Úgy néztél ki ja gyászfekete ruhádba,
Mint egy hervadt lilijom a pohárba.

Zenta, Lengyel Ilona (15).

Nyékince.

Csóka, Banka Mihályné Hecskó Erzsébet (50).

Horgos, Monostori Antalné Erdélyi Emília (53).

Burány B., 1953.

Király E., 1962.

Burány B., 1965.

Kiss L., 1972.

Új stílusú dal. Szélső sorainak tagolódása eltér a szokványostól: 2+3+2+3, harmadik sora háromféleképpen is végződhet: az alaphang kvintjén vagy annak oktávján, ill. tercén és bővíülhet 13 szótagúra is (3. versszak).

Variáns: 29. Lásd az ott mondottakat. Szövegvariáns: 24, 97, 99. (Járdányi II. 86, *általános*)

Giusto, ♩ = 80–112

Sej, haj, har-ma-tos a ku - ko - ri - ca le - ve - le.

U - tol - já - ra vó - tam ná - lad az es - te.

U - tol - já - ra fog - tam aj - tód hú - zó - ját.

Sej, haj, ad - jon Is - ten, ba - bám, sok jó éj - sza - kát!

2.
Sej, haj, harmatos a kukorica levele.
Mihánt elmész, mingyán el vagy felejtve!
Kikísérlek, nyitva hagyom az ajtót:
Sej, haj, várom azt a hű szeretőt, aki vót!

3.
Sej, haj, hét csillagból van a Göncöl szekere,
Hét szeretőm volt énnékem egyszerre!
A hét közül egy az igaz szerető.
Sej, haj, azt a hatot verje meg a Teremtő!

Felsőhegy, Szabó Zsuzsanna (18).
Kispiac, Dobó Imréné Nagy Matild (56).

Burány B., 1952.
Bodor A., 1972.

Új stílusú ötfokú, általánosan elterjedt dallam.
Variáns: 91. Szövegvariáns: 24, 96, 97, 98. (Járdányi II. 107)

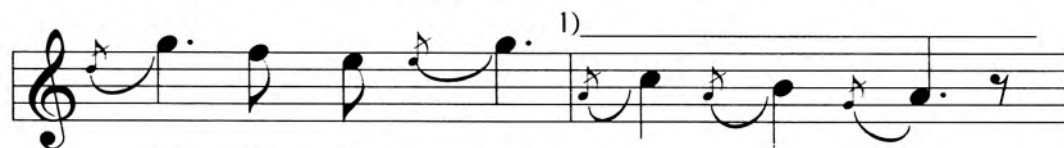
Giusto, ♩ = 108–120

Sár - ga ku - ko - ri - ca - szár,

Má - sod - já - ra ka - pá - lat - lan - ma - rad - tá!

Sző - ke le - gín, bar - na lán,

Ö - le - let - len, csó - ko - lat - lan ma - rad - tá!

2.vsz.

2.
Sárga kukoricaszár,
Másodjára kapálatlan maradtá!
Maj megkapál az a barna lán,
Kinek piros mider van a derékán!
Kinek csattos mider van a derékán!

3.
Sárga pikét a kötöm,
Sárga csipkés a kötöm,
E'hagyott a piros-barna szeretóm.
Ha jelhagyott, nem bánom!
Nyílik még a tőjarózsa a nyáron!

Hertelendyfalva.
Tóthfalu, asszonyok.
Völgyes, asszonyok.

Régi stílusú heterometrikus mixolid tánc, dallamjárása hasonlít az új stílusúakéra. Roppant népszerűségét igazolja, hogy ma is könnyen gyűjthető. (Járdányi I. 198, általános)

4.
Ódalgombos a cipóm,
E'hagyott a legkedvesebb szeretóm.
Ha je'hagyott, én is őt!
Tanálok még Tóthfaluba szeretőt!

5.
Szénát eszik az ökröm,
Ha jólakik, békötöm, de békötöm.
E'megyék a rózsámhon,
Vár az égem vacsorára magáhon!

Király E., 1955.
Bodor A., 1992.
Bodor A., 1993.

Giusto, ♩ = 92–138

-Sár - ga - ré - pa i - ci - ke, pa - rá - nyi.

Gye - re, kis - lány, ku - rump - lit ka - pá - ni!

-Nem me - gyek én ku - rump - lit ka - pá - ni,

Rossz a ka - pa, ki ta - ná - lom vág - ni!

2.
 – Sárgarépa, icike, parányi.
 Gyere, kislány, virágot gyomlálni!
 – Nem megyek én virágot gyomlálni,
 Álmos vagyok, ki fogom csupáni!

3.
 Bűgrott az ürge a konyhába,
 Mэгette a sült krumplit hajába.
 Gondolkozik az öreg magába:
 Jaj, Istenem, mi lesz vacsorára?

4.
 Ördög bújjon az apád fájába!
 Mit válogatsz a lánnak javába?
 Эgyen még a cifra micis fene!
Te sem vagy a legények eleje,
 Të sө vagy a legények eleje!
Egyen meg a válogatós fene!

5.
 Az én seggем nem vendég, nem vendég,
 Tэгnap este megverték, megverték.
 A vármegye kutyája verte még,
 Hogy a fene эgye még, эgye még!

Gombos, Kovács Andrásné Filipovics Örzse (63).
 Horgos, Nyers István (64).

Kiss L., 1942.
 Bodor G., 1971.

Régi stílusú, máig igen népszerű ugrós tánc. Sorzáró ritmusa kétféleként él: szinkópa és egy kényelmesebb, éles ritmusú záróformula aszerint, ugrós táncként vagy lassú csárdásként értelmezik-e. Harmadik sora zárhat az oktávon is. Variáns: 187, 188. (MNT X. CXXIV. típus)

Giusto, ♩ = 92–126

Nem ka - pá - lok, nem ka - szá - lok,
Én már töb - bé
Fa - zé - kas i - nas - nak ál - lok!
Ap - ró csup - ro - kat csi - ná - lok,
1)
Ab - ból ká - vész - nak a lá - nyok.
i
ossia

2.

Apró csupor, nagy a füle,
Nem fér a zsebembe bele.
Nem fér a lajbim zsebibe.*
A két fülét le kell vágni,
Le kell a füléből vágni,
A babámtól el kell válni!

Horgos, mulató férfiak.
Zenta, Kelemen András (95).

Kiss L., 1942.
Bodor A., 1990.

Régi stílusú, dallamjárásában az új stílushoz hasonlító népszerű dal. Katonaszöveggel gyakoribb.

Variáns: 23. (Járdányi I. 190, *székely, alföldi, dél-dunántúli*)

* Leibel (német) = mellény

Giusto, ♩ = 72–112

Ki - mēn - tem, a se - lyēm rét - re ka - szál - ni,

De nem tud - tam én a szé - nát lē - vág - ni,

Mert nem lát - tam a sok sár - ga vi - rág - tól.

Ré - gi ba - bām, most bú - csú - zunk égy - más - tól.

ossia

ossia

ossia

2.

Árok, árok, de mély árokba jestem!
 Abba jestem, kibe nem is remétem!
 Kívül estem én az árkon, nem bévül.
 Véled estem szerelēmbe égyedül!

4.

Árok, árok, de méll árokba estem!
 Beleestem, pedig nem is remétem!
 De ahogy én az árokból kimásztam,
 A babámmal többet szóba sē álltam.

3.

Árok, árok, de méll árokba jestem!
 Szent György-napig a babámat kerestem.
 Egész éjjel a rózsámat kerestem.
 Mēgtanátam a Lēbuki csárdába,
 Mēgtaláltam (a) dorozslaji csárdába,
 Juhászokkal mulatott égy szobába.
 Rózsaszín bort töltött a poharába.

5.

Nem is rózsá, kinek nincsen tövisse!
 Nem is rózsá, ha nincs néki levele!
 Kék pántlika a harisnyám kötője.
 Nem is asszon, kinek nincs szeretője!
 Nállam is volt égy szép juhász az este,
 Nálam is volt égy szép barna az este,
 Rimánkodott, hogy légyek szeretője.
 Arra kért, hogy legyek a szeretője.

6.
Kék pántlika a harisnyám kötője,
Szőke legény szeretőnek se kéne!
Még a csókom se vesztegetem rája,
Az is jobban ráillik a barnára!
7.
Kék ibolya, ha lészakajtanálak?
Mit szóná, té babám, ha elhannálak?
– Aszondanám: Verjén még a Teremtő!
Sosé voltál igaz szívű szerető!
8.
Árvacsánál csípte még a kezemet,
Árvacsalán megszúrta a kezemet,
Barna legény csalta még a szívemet.
Árva kislány megcsalta a szívemet.
Barna legény, ne csald meg a szívemet,
Árva kislány, ne csald még a szívemet,
Én akarom megcsalni a tiedet!
9.
Árvacsollány megcsípte ja kezemet,
Eltiltották tőlem a szeretőmet.
Eltiltották tőlem azt az egyet is!
Vegyén el hát a jó Isten engem is!
10.
Jaj, de nehéz egy vánkuson feküdni,
Tővis közül az ibolyát kiszédni!
Kiszédném, de megcsúrja a kezemet,
Kit szerettem az az ényém nem lehet.
11.
De szeretnék csillag lenni az égen,
Hogy ragyognék holdvilágos estéken!
Megvizsgálnám, hogy ki jár a faluba,
Ki beszélget babámmal a kapuba.
12.
Esik eső Virág ökröm szarvára.
Barna legény, ne higj a lány szavának!
Mert a leány megveszi a szívedet
Szombat este, mikor beszélget veled.
13.
Esik eső, jaj, de szépen csepereg!
Az én babám szobájába kesereg.
Ki-kinyitja szobája négy ablakát,
Úgy hallgatja az eső suhogását.
14.
Kisangyalom, ha meguntál szeretni,
Szabad néked másikat is keresni.
Adjon Isten szebbet, jobbat nálomnál,
Nékem pedig csak olyat, mint te voltál!
15.
Hérvadj, rózsa, ha lészakajtottalak,
Né haragudj, babám, hogy elhatalak!
Né haragudj, de így hozta az idő,
Sosé vótál igaz szívű szerető!
16.
Azt gondolod, kisangyalom, megcsaltá?
Peig még csak még sē szomorítottá!
Megcsaltad té, kisangyalom, magadat,
Mer nem tanász nálamná jigazabbat!
17.
Volt énnékem édesanyám, de már nincs,
Mer elvitte a zëntaji nagy árvíz.
Kilenc hete már, mióta halászom,
Nagy az árvíz, könnyejimtől nem látom.

18.

Kihalásztam édesanyám kendőjét.
Négy sarkába belevarrtam a nevét,
Közepébe búbánatot rakattam.
Édesanyám, jaj, de árván maradtam!

Gombos, Nemes Gáspár (63).

Felsőhegy, Farkas Baráti Jánosné (42).

Csóka, Korponai Mihályné Holló Erzsébet (48).

Zenta.

Ürög.

Doroszló, Babos János (62).

Zenta, Mangurás Ferencné Nagy Anna (66).

Oromhegyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida (63).

Kiss L., 1939.

Burány B., 1952.

Burány B., 1952.

Király E., 1963.

Király E., 1964.

Kiss L., 1968.

Tripolsky G., 1970.

Tripolsky G., 1970.

Új stílusú pentaton dallam, általánosan elterjedt. Nálunk is egyike a legnépszerűbbeknek, ezt számos versszaka is bizonyítja.

Variáns: 69, 56, szélső sorok. Szövegvariáns: 78, 84, 94, 95, 126, 129, 134, 136, 139, 140, 156, 159, 161, 197–200. (Járdányi II. 10)

Giusto, ♩ = 92–190

Bal - lag már a haj - nal - csil - lag az é - gen,

Az én ba - bám szé - nát ka - szál a ré - ten.

Én va - gyok a ré - ti szé - na bog - lya - gyúj - tó - je,

Bar - na ba - bám i - ga - zi sze - re - tő - je.

2.
Ritka búzát öntöttem a garatba,
Most vagyok a szeretőmmel haragba.
Addig leszek szeretőmmel, hej, de haragba,
Még a búza benne lesz a garatba!

3.
Már minálunk rostán szórják a búzát,
Hátrafelé szórja a szél a porját.
Hátrafelé fújja a szél a fehér kendőm.
Mit tagadod? Te is voltá szeretőm!

4.
Megüzenem a moholi bírónak:
Rakassa ki márvány kőből az útat.
Rakassa ki márvány kőből, hej, de simára,
Jön a babám, csikorog a csizmája!

Mohol.
Királyhalom, Bognár Jánosné Földi Erzsébet (60).
Mohol, Vlasity Károlyné Zéltity Klára (62).
Orom, asszonyok.

Király E., 1965.
Kiss L., 1972.
Bodor A.– Burány B.– Németh I., 1990.
Bodor A., 1993.

Új stílusú dallam.
Variáns: 89. Szövegvariáns: 39, 90, 95. (Járdányi II. 130, *palóc*, *alföldi*)

Parlando-rubato, ♩ = 92-112

{ Ősz az ü - dő, hi - deg va - gyon,
 Jó az i - dő, ta - vasz

hej Szán - ta - ni kék, kis - an - gya - lom!

de Jó négy ök - röm a vá - sár - ba,

Nem tu - dom, hogy hun az á - ra.

2.
 Az bélfáim* van Békésen,
 A csikojtóm* Kolozsváron.
 Járomszögem van Szögváron,
 A göröndöm* Nagyváradon,
 **Ekeszarvam van Szarvason,
 Ustornyelem Erdiságon.

3.
 Elmegyék a köteleshön,
 Vészék egy ustort nyelestül.
 Ki kéne menni szántani,
 Ki gyün az ökröt hajtani?

4.
 Kigyün a babám hajtani,
 Tudja z ökröt szólítani:
 – Hőjne, Szilaj, Gyopár, Gombár!
 Panni babám ustoros mán.

5.
 De jó vóna mindég élni,
 De jó vóna soka élnyi,
 Soha még nem öregényi!
 Árpát, búzát sokát vetnyi,
 Adót nē kéne fizetnyi!
 **Adót ne kéne fizetni,
 Pézé búzát ne kék venni!

6.
Hajdú, hajdú, öreg hajdú,
Nem ér téged többet a bú!
Eladtad a tehenedet,
Nem észö több édes tejét!

7.
Tele a kuckó rajkóval,
Nem él az cimbalomszóval!
Kiürüt a búzás verem,
Kutyám, macskám agyonverem!
**Kutyám, macskám agyonverem,
Az asszonyt meg elkergetem!

Horgos, Bajtai Bálint (59).

Kiss L., 1941.

Gombos, Loboda Jánosné Galambos Anna (65), Bacskó Antalné Dinnyési Anna (79).

Kiss L., 1961.

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (81).

Bodor A.–Bodor G., 1972.

Régi stílusú pentaton kvintváltó dallam. Az egész magyar nyelverületen él, rokonnépi párhuzamai is ismertek. Mégis a „legalföldibb” dallam. Nálunk a „födallamok” egyike: jelenleg 80 változatát tartjuk számon. Főleg pásztordalok, betyárdalok, ivónóták, ritkábban lakodalmások és egyéb tréfás szövegek hordozója. Ma is gyűjthető még az idősebbektől. Jelenlegi szövege műköltői eredetű, lényege a különböző szerszámok betűrímes párosítása a különböző helynevekkel.

Variáns: 124, 164, 166 és 86, bukovinai variáns. (MNT VIII. XLV. típus, Járdányi I. 80)

* Bélfá = a járomnak középső összekötő fa alkatrésze; Csikojtó = facsat, mellyel a rudat az eketaligához csatolják;
Görönd = ekegerendely, a borona fogazott része; Járomszög = a járom keretén mindkét oldalt az ígás állat nyakát járomba záró vaspálca.

** A III–IV. dallamsorra.

Rubato, ♩ = 60

El - sze - géd - tem bé - res - nek,

Jáj, a szé - gény bé - res - nek!

Sej, vá - sár - nap mu - lát - nyi,
Sej, ked - dőn, fé ké ke' - nyi,Hét - vén még a - luny - nyi,
Szer - dän fél - éb - röny - nyi.

2.
Csitértéken mosdányi,
Péntéken fisikényi,
Sej, szombáton kérdőzni:
Mit fogunk dógozni?
Sej, szombáton kérdőzni:
Mit fogunk dógozni?

3.
Én az ékrém nem bánom,
Csak a bábám sajnálom,
Sej, cifra isztékémet*,
Bárná szeretémet!
Sej, Sziláj, Csákó, Fákó,
Elmegyink mi áhhó!

Bácskertes, énekcsoport.

Marások G., 1988.

Régi stílusú tréfás dal, fő lelőhelye a Dunántúl. Nálunk csak Kupuszináról került elő két változatban is. Kazettán: Kupuszinai vidám népdalok A 10.

Variáns: 175. Szövegvariáns: 175. (Járdányi I. 168, *dunántúli és palóc, székely*)

*Ösztöke = vasvégű bot, amellyel szántás közben az eke kormánylemezt tisztogatják, vagy az ökröt bökdösik.

Parlando, ♩ = 108

Bé - rēs va - gyok, bé - rēs,

Mār el is sze - géd - tem.

Jën äz új esz - ten - dé,

Jën ä sze - kér ér - tem.

3. vsz.

2.
 Á gulyām ä réten,
 Birkām ä vetésen.
 Säjnälom ekémet,
 Cifrá isztékémet*.

3.
 Cifrá isztékémet,
 Zsuzsi szeretémet.
 Tälígām ä borozdäbä,
 Én mäg ä kocsmäbä.

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (81).

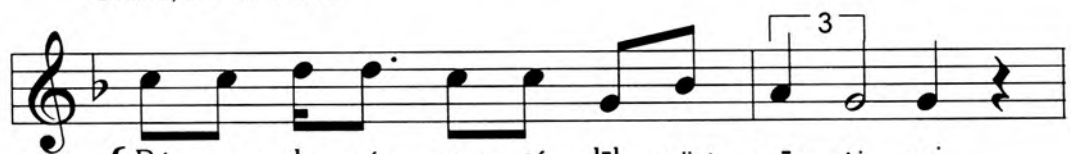
Bodor A.–Bodor G., 1972.

Az új stílus régi rétegeből való, egy dallamgondolatból építkező kis hangterjedelmű, kupolás szerkezetű, kis szótagszámú pentaton parlando dal. A Dunántúlra jellemző. Nálunk csak Kupuszinán gyűjtötték.

(K–V. 44, *Meghalt a béres*)

* Ösztöke = vasvégű bot, amellyel szántás közben az eke kormánylemezeit tisztogatják, vagy az ökröt bökdösiik.

Giusto, ♩ = 108–112

{ Bé - res - le - gín mez - té - lāb mēnt szān - tā - nyi,
 Szó - ga - le - gín

Ot - hun hát - ta á csizs - mā - jāt pāt - kó - nyi.

Ki - lenc ko - vācs nem mer - te fēl - vā - ló - nyi,

Ēgy sē tu - dott ró - zsās pat - kót csi - nā' - nyi.

2. 3. vsz.

4. vsz.

2.
 – Kiasngyalom, hovā hajtod āz ēkrēt?
 Tālān bizony āz istālóbā bekētēd?
 Kettē sāntā, ā hārmādik nem mēhet,
 Ā negyedik nem birjā jā szekeret!

3.
 – Kisāngyalom, hovā hajtod āz ēkrēt?
 Tālān bizony ā kis kertēmbē bekētēd?
 Odā bizony, kisāngyalom, nem kētēd!
 Gyēnge ā rozsmāring āgā, letērēd!

4.
 Kilenc tinót hajtottām ā vāsārbā,
 Tizediket ā bābām udvárābā.
 Kilenc tinó ā'rá vān ā lājbi* zsebibe,
 Még ā éjel kimulātom belīle!

5.
 Āki tisztā búzat ākār kāsžānyi,
 Bē kēl āztāt hārom szāntāsībā vetnyi.
 Āki ākār hīv szeretēt tārtānyi,
 Nem kēl āztāt búvāl elhērvāsžānyi.

6.
Béréslegény, nē rákd még a szekeret!
Sajnád még a szēgény pāra ēkrēket!
Kettē sāntā, a hārmādik nem mēhet,
A negyedik nem birjā jā szekeret!

Bácskertes, Maros Pál (55).

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (81).

Kiss L., 1943.

Bodor A.–Bodor G., 1972.

Új stílusú, kis hangterjedelmű, érdekes hangnemű dal. Közvetlen változatát nem ismerjük, csak Kupuszináról került elő. Lemezen: VMND A 4 b.
Szövegvariáns: 83, 86, 109, 159, 166.

*Leibel (német) = mellény.

Giusto, ♩ = 68–88

-Bé - rēs - le - gín, nē rakd mēg a sze - ke - red!

Saj - nádd mēg a szē - gín pá - ra jök - rö - ket!

Ket - tő sán - ta, a har - ma - dik nem mē - het, nem - mē - het,

A ne - gye - dik nem bír - ja ja sze - ke - ret!

2.
- Béréslegín, hová hajtod az ökröt?
Talán bizon kis kertembe békötöd?
Oda bizon, béréslegín, nem kötöd, nem
kötöd!
Gyēnge ja rozmaring ága, lētöröd!

3.
Ha kimēgyék én a rétre kaszáni,
Sűrű ja fű, nem birom rēndre vágni.
Sűrű ja fű attul a sok virágtul, virágtul,
Kisangyalom, messze jestünk ēgy mástul!

4.
Ha kimēgyék én a rétre kaszáni,
Lējülök a rēnd végibe pipáni.
Van jó pipám, van jó magyar dohányom, dohányom,
Dohányári barna kislány a párom.
Dohánygyári barna lány a galambom.

Zenta, Kis Ferencné Rác Szabó Etelka (40).
Oromhegyes.
Felsőhegy, Novák Ádám (65).

Burány B., 1953.
Király E., 1960.
Bodor A.–Bodor G., 1972.

Új stílusú általánosan elterjedt ötfokú dal szép változata.
Variáns: 15, 199, 14, középső sorok. Szövegvariáns: 67, 84, 108, 159. (Járdányi II. 105–szélső sorok)

Giusto, $\text{♩} = 76-96$

É - dös - a - nyám sír - va pa - kó - ja a ru - há - mat.

Hó - nap rög - ge' e' - visz - nek sum - más - lány - nak!

-Hét hó - na - pig nem nyi - tom ki a kis - ka - pu - dat!

Të së lá - tod, a - nyám, a hó - na - pos - lá - nyo - dat!

Ossia

5. 6. vsz.

Ossia

6. 10. vsz.

2.
De nehéz sora van a szögén summáslánynak!
Napke'tétű napnyugtájig kapáhat!
Hólyagosra föltöri a kapa a kezit,
Odahaza más lány öleli a kedvesit.

3.
– Kedves édosanyám, ha föl akarsz keresni,
A csókaji Rétmajorba gyere ki!
Ott látsz engöm a lányokka' répát kapáni,
A gyöngö dërekam ketté akar szakanni!

4. – Oroszország felé nem tudjuk mink az útát.
Mutassa meg, százados úr, ha tudja!
Százados úr, vezessën minket oda!
– Mëgmutatom, jó fíjajím, én is elmëgyëk!
– *Elvezetek, jó fíjajím, én is elmegyek!*
A jó Isten tudja, ki jön vissza veletëk?!
A jó Isten segít, visszajövök veletek!
Azt csak a jó Isten tudja, mi lesz veletek!
5. – Gyertëk, magyar fíjúk, húzzunk drótot, ha
lehet!
Közelëdik már a muszka* hadsereg!
Szólnak az ágyúk, ropognak a nehéz**
fegyverëk.
Most tudod mëg, anyám, mit ér ëgy magyar
gyerëk!
6. Oroszország, babám, környes-körül füstölög,
Ferenc Jóska rézagyúja mënydörög!
Szólnak az ágyúk, ropognak a fegyverëk.
Most látszik mëg, babám, mit ér ëgy magyar
gyerëk!
7. Oroszország felől nagyot dörrent az ágyú.
– Magyar baka, mért vagy olyan szomorú?
– Nem vagyok én, főhadnagy úr, olyan
szomorú!
Most is arra mëgyëk, merre dörög az ágyú!
8. Kedves ëdësanýám, nincs ënnëkëm szeretöm,
Mëg annyi se, hogy kimossa zsebkendöm!
Mosd ki, anyám, olyan legyen, mint
a fehér hó,
Mert már októberba szól nekëm a komandó!
9. Kedves ëdesanýám, nem írok több levelet,
Ágyógolyó vitte jel a kezemet!
Szilaj csikóm elrúgta ja jobb kezem!
– Gyere, pajtás, írd mëg a jó ëdësanýámnak:
Szilaj lónak fájdalmas a sebes rúgása,
Nincsen a jobb keze a katona fíjának!
Sír az ëdësanýám, hallik a zokogása.
10. Kedves ëdësanýám, ha föl akarsz keresni,
Oroszország határába gyere ki!
Oroszország hëgyajjába gyere ki!
Megtalálod síromat egy fa jalatt.
Ott találod síromat ëgy kőszikla jalatt.
Kedves ëdesanýám, kisírhatsz magadat!
Kedves ëdësanýám, ott sírjad ki magadat!

Csóka, Pistuka András (22).

Mohol, Vlasity Károlyné Zélity Klára (62).

Dobrodol, Koller Miskáné Német Juliska (48),

Fekete Sándorné Hajnal Mariska (45).

Magyarkanizsa, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (65).

Burány B., 1953.

Bodor A.–Burány B.–Németh I., 1990.

Bodor A., 1992.

Bodor A., 1995.

Új stílusú, széles körben elterjedt szó-végü dallam. A használatban keringő valamennyi szép változatát lehetetlen mind közölni, de ezekből igyekszünk minél többet bemutatni, ezért az egyforma szélső és középső sorokat kétféle megoldásban mellékeljük. Főleg katonadalként ismert, summás szövegei alkalmiak. A III. sor lehet mind 13, mind 11 szótagú (lásd a 4. variánst).

Szövegvariáns: 11, 56, 63, 64, 68, 130, 131. (Járdányi II. 121)

*Orosz.

**Más változatban: kézi.

Giusto, ♩ = 92

-É - dös - a - nyám, ked - ves é - dös - a - nyám,

h Va - sa' - ja ki az én bá - li ru - hám!

Va - sa' - ja - ki a - kasz-sza föl a szo - bá - ba,

Hét hó - na - pig nem já - rok a bál - ba!

2.

- Édősanyám kedves édősanyám,
Figye'je mög az én kedves rózsám!
Figye'je mög, jár-ë vasárnap a bálba?
Lányok közül kivel mén a táncba?

3.

- Lányom, lányom, szögény kedves lányom,
Árván maradsz, ahogy én azt látom!
Gazdag lányt visz rózsád vasárnap a bálba,
Nem vár az mán a hónaposlányra!

Magyarkanizsa, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (65).

Bodor A., 1994.

Új stílusú, kis hangterjedelmű, általánosan elterjedt dallam alkalmi summás szöveggel.
(Járdányi II. 7)

Giusto, ♩ = 88-92

A' - ra a - lá az ég aj - ja de szür - ke!
 az A - dor - já - ni hó - na - pos - lány mind büsz - ke!
 Büsz - kén mond - ja a csó - ka - ji nyal - ka le - génynek:
 -Né hí - ze - lögj, nem köl - lesz sze - re - tő - nek!

1) 3) 2) 3) 4)

1 2 3 4
 ossia ossia ossia ossia

2.
 Büszke lehet, letellik az ideje!
 Odahaza várja ja szertője.
 Nem köll néki a csókaji csalfa szerető,
 Van őnéki odahaza, ahány kő!

3.
 Kisangyalom, ha hónapos nem vónék,
 Kisangyalom, ha katona nem volnék,
 Mindön este veled együtt löhetnék!
 Ablakidál sok „jó estét” mondanék!
 De mivel hogy, kisangyalom, hónapos vagyok,
 De mijóta, kisangyalom, katona vagyok,
 Szömlátomást, mint a rózsa, hervadok.

4.
 Hervad az a rózsa, kit nem locsolnak,
 Hervad az a kislán, kit nem csókolnak.
 Elhervaszt, elrepszti szívét a bánat,
 Hērvadjon el, hērvassza jel szívét a bánat,
 Amijóta elmönt hónaposlánynak.
 Ha majd éngem elvittek katonának!

5.
 Jó módja van a mostani bakának,
 Jó dolga van a szégedi huszárnak,
 Szénát, zabot nem arat a lovának.
 Borjújába* százhusz élēs be van pakolva.
 Kisangyalom, érted vagyok katona!

6.
Fölmegyék a dobërdói nagy hëgyre,
Onnan nézëk a csillagos egekre:
Csillagos ég, merre van a szép magyar hazám?
Merre sirat ëngëm az édesanyám?

7.
Dobërdóba hull a baka rakásra,
Odahaza mén a sírás javába!
Sír az apám, sír az anyám, sír a szeretóm,
mer Dobërdóba tele van a temető.
Mikor telik lë a három esztendő?

8.
Dobërdóba csinálják a temetőt.
Ëngëm temessënek oda legelsőbb!
Elsőbb ëngëm, utána ja kedves babámat,
Në válasszon új szeretőt magának!

Gombos, Nemes Mihály (34).

Csóka, Nagy Károly (20).

Oromhegyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida (44).

Mohol, Magó István (57).

Egyházaskër, Mihók Vendel István (62).

Csóka, Kökény József (51), Rapos Józsefné Banka Piroska (53).

Magyarkanizsa, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Kiss L., 1939.

Burány B., 1953.

Tripolsky G., 1971.

Bodor G., 1971.

Bodor G., 1971.

Kónya S., 1975, 1976.

Bodor A., 1994.

Régi stílusú dallam, dallamgörbéje hasonló, mint az új stílusúaké. Katonadalként népszerű, summás szövege alkalmi.

Variáns: 32, új stílusú alak. Szövegvariáns: 11, 30, 63, 121, 143. (Járdányi I. 223, *általános*)

*Szögletes katonai hátitáska.

113.

Giusto, ♩ = 92

Ka - ti né - ni, jó es - tét kí - vá - nok!

A fa - prics - csön u - tol - já - ra há - lok!

Ez a sor az a - dor - já - nyi lá - nyok á - gya,

Ü - re - sen ma - rad az nem - so - ká - ra!

3. vsz.

2.
Intéző úr, jó röggelt kívánok!
A munkába máma má nem állok!
Zsebkendőmben van a hét hónapi béröm,
Mátú kezdve szabad az életöm!

3.
Édősanyám, nyisd ki a kapudat!
Ereszd bē a hónaposlányodat!
Hét hónapja, mióta elmöntem,
A főztődöt azóta nem öttem!

Magyarkanizsa, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A., 1995.

Kis ambitusú új stílusú dallam, alkalmi summás szöveggel. A katonadalok mintájára fogalmazódott, ez az utolsó versszakából látszik leginkább.

Szövegvariáns: 11, 12, 65, 70, 74.

Giusto, ♩ = 100-120

Sej, háj, te - le vān ā Tu - li - pā - nos le - gény - nyel,

De én - né - kem nem - so - kā - rá ki kell men - ni be - lé - le.

Bent kell hān - ni jó hí - rē - met, rossz hí - rē - met, ne - ve - met,

Sej, háj, u - tol - jā - rá ā ré - gi sze - re - té - met.

2.
Sej, háj, árvá vagyok, de nem igazi árvá,
Mert nem igaz édesánya szilt engem a világra.
Árváságom, árváságom még az ég is siratja:
Sej, háj, sötét félhé, ki az eget borítja.

3.
Sej, háj, tele van a Tulipános legénnyel,
Tele van a, tele van a szívem keseriséggel!
Jó az Isten, jó az Isten, leápasztja a vizet,
Sej, háj, bús szívemből még a keseriségét.

4.

Sej, haj, Csingilingi sárgára van meszelve,
Sej, haj, sárgára van a vigadó meszelve,
Oda jár a cimbalmos úr minden szombaton este.
Cimbalmával mindég csak azt cimbalmozza
fülembre:

Sej, haj, gondolj, kislány, a régi szeretődre!
Sej, haj, régi babám, jutok-e még eszedbe?

5.

Sej, haj, esik eső, hull a villám rakásra,
Beleütött, beleütött a kiscsárdába.
Ég a csárda, nem hallik a muzsikaszó, cimbalom,
Sej, haj, mégis mulat az én kedves galambom!

6.

Sej, haj, árva vagyok, de nem igazi árva,
Nem is igaz édesanya szült engem a világra.
Mustoha vót, mustoha má énhozzám a világ is,
Mostoha volt, mostoha lesz hozzám még a világ is,
Sej, haj, száraz ágon elhervad a virág is.

Bácskertes, Buják János (33).
Csóka, Korponai Mihály (50).
Mohol.
Zentagunaras, Gyulai János (73).

Kiss L., 1942.
Burány B., 1962.
Király E., 1965.
Király E., 1969.

Új stílusú közismert dallam. Szövegvariáns: 115, 116, 131. Kupuszinai változata kazettán:
Kupuszinai vidám népdalok A 12.
(Járdányi II. 93, *általános*)

Giusto, ♩ = 80-104

Al - más vas - de - res sző - re van a lo - vam - nak.

Ki köll men - ni kis Lu - das - ból* ma - gam - nak.

{ Jaj, Is - te - nem, de so - kat köll szen - ved - ni!
 { Nem hagy - ják a sze - re - tő - met sze - ret - ni,

{ Nem hagy - ják a sze - re - tő - met sze - ret - ni!
 { Sej, haj, a - ki - jé so - kat köl - lött szen - ved - ni!

1. vsz. ossia, 4. 6. vsz.

3. vsz.

3. vsz. ossia, 4. vsz.

2.
 El-el-elmegyék, nem maradok e tájon,
 Hogy a szívem egy kislányé ne fájjon!
 Mer a szívem egy kislányé nagyon fáj.
 Szőkét szereték, mer a barna megcsalt már.

3.
 Két szép szárnya van a sárgarigó madárnak,
 Nincsen párja a zëntaji kislánynak!
Szép termete van a mostani lánynak!
 Ha nem szép is, szépen viseli magát,
Szép termete, szépen viseli magát,
 Gyöngye két vállára fújja ja szél a haját.
Szép két vállára fújja a szél a haját.

4.
 Vékony héja van a piros almának,
 Szép termete van a kedves babámnak.
 Szép termete, vékony, karcsú döréka,
 Gyöngye két vállára göndörödik a haja.

5.
 Ó, jaj, jajjaj, jaj, jaj annak a kislánynak,
 Kinek más faluba van a babája!
 Lám, az enyém vélem van egy faluba,
 Még sincs a szívem soha nyugalomban!

6.
Nincs édesebb a bánáti dinnyénél,
Nincs kedvesebb a bácskai legénynél!
Bal vállára veti prémes kabátját,
Úgy öleli piros-barna babáját.

Zenta, Bózsó István (60), Hanák József (77).

Zenta, Kis Ferencné Rác Szabó Etelka (40).

Ludas, Sebők István (80).

Mohol, Szécsényi Györgyné Illés Katalin (81).

Zenta, Szél Péter (41).

Fabri J., 1953.

Burány B., 1953.

Király E., 1954.

Bodor G., 1971.

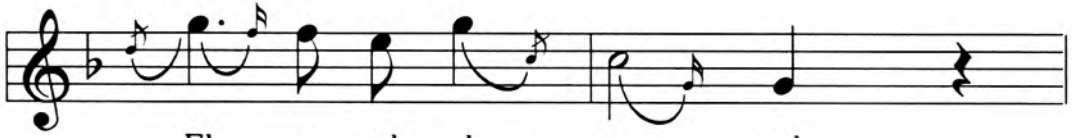
Bodor A.–Bodor G.–Burány B., 1972.

Új stílusú, általánosan elterjedt népszerű dal.

Variáns: 64, 140, 146. Szövegvariáns: 18, 52, 64, 82, 116, 122. (Járdányi II. 41)

* Szép Zentából stb., tetszés szerint.

Giusto, ♩ = 116

El - me - gyek, el - me - gyek,

Visz - sza so - se jö - vök!

En - nek a szép bar - na lány - nak

Tá - já - ra se jö - vök!

5. vsz.

2.
Elmegyek, elmegyek,
El is van vágásom!
Ebbe a szép kis faluba
Nincsen maradásom!

3.
Ha elmégy, ha elmégy,
Énhozzám igaz légy!
Igaz szívű szereteted
Hamisra ne fordítsd!

4.
Ha jóra fordítod,
Áldjon meg az Isten!
Ha rosszra fordítod, babám,
Verjen meg az Isten!

5.
Ha jóra, ha jóra,
Keddre virradóra
Megölellek, megcsókollak a
Rácsos kiskapuba.

Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (47, 62).

Bodor A.–Burány B.–Németh I., 1975, 1990.

Régi stílusú táncdallam, főleg a palóc és északkeleti területekre jellemző. Nálunk csak két változata került elő.

Szövegvariáns: 64, 82, 115, 122. (Járdányi I. 154)

Parlando, ♩ = 132-184

Mē - nyék az ú - ton le - fe - lé,

Sēn - ki se mond - ja: gye - re bé!

s Gye - re bé, ró - zám, gye - re bé,

s Ę - gye - dül va - gyok i - de - bé!

2.
 Székét adok, s leültetlek,
 Ágyot adok, lefektetlek.
 Piros hajnalba félkötlek,
 s Ęgy pár csókval eleresztlek.

3.
 Ęn elményék, s te ittmaradsz,
 Tőlem több panaszt nem hallasz!
 Męgnyughatol csókjaimtól,
 Őlegető karjaimtól!

4.
 Ęn Istenęm, ęn ęgyedül!
 Rajtam sęnki se könyöröl!
 Elbújdosnám, de nincs kivel,
 Kęnyerem sincsen, amivel!

5.
 Elmész, rózsám, jáj bękivel,
 Rólam se felejtkezzeél el!
 Akkor jussak az eszędbe,
 Mikor kęnyér a kezędbe!
 *Akkor se jussak ęgyębről,
 Csak az igaz szeretetről!

6.
 Elmęntędęt nem kęvąnom,
 Visszajöttöd hóttig várom!
 Elmęnnęl-ę, nem sząnnąl-ę?
 Szüved ęrtem nem fájna-ę?

7.
 Indulj útnak, borulj búnak!
 Ne higyj, rózsám, mindęn szónak!
 Jaj, mett akik szępęn szólnak,
 Tudd męg, nem mind jódra vannak!

8.
Édesanyám édes teje,
De keserű más kenyere!
Keserű jés, savanyú jés,
Néha-néha panaszos és!

9.
Busulj, szüvem, met nincs kedvem,
Met elhagyott víg örömem!
Víg örömem, régi kedvem,
Otthon maradt gyöngy életém!

10.
Elgondolom életémét:
Mire adtam bús fejemét?
Vettem fejem bújdosásra,
Égyik ajtóról a másra.

11.
s Napom, napom, fényes napom,
Homályba borult csillagom,
Süss még egyszer világoson,
Ne süss mindig homályoson!

12.
s Úgy elményék ott lefelé,
Fújhat a szél mindénfelé!
Úgy elményék, meglássátok,
Soha hírém se halljátok!
*Se hírémét, se nevemét,
Felejtseték el ingemét!

13.
Mikor hírém hallanátok,
Tudom, jó szívvel látnátok.
Levelemét megapjátok,
Könnyes szemvel olvassátok.

Hertelendyfalva, Kórógyi Mártonné Varga Mária (68),

Önböli Mártonné Kis Mária (70).

Hertelendyfalva, Kemény Lajos (45).

Sándoregyháza, Forrai Tamás (72).

Székelykeve, Pámel Pálné Ambrus Erzsébet (65).

Kiss L., 1940.

Kiss L., 1941.

Kiss L., 1969.

Kiss L., 1969.

Régi stílusú bújdosó nóta. Egyébként jellemzően alföldi pásztordallam is, főzarlata ilyenkor a kvint.

Szövegvariáns: 42, 122. (Járdányi I. 30, *általános, főleg északkeleti, palóc, délnyugat-dunántúli*)

* A III–IV. dallamsorra

Parlando, ♩ = 132

El - mēnt a ma - dár - ka,
 Ü - res a ga - lic - ka.
 Azt ü - zen - te visz - sza,
 Visz - sza - jó ta - vasz - ra.

2.
 Visszajő tavaszra,
 Búzapirulásra.
 Ha még akkorra se,
 Tudd meg, hogy sohase!

3.
 Istenēm, országom,
 Hol lesz mëghalásom?
 Erdőn-ē, vaj mezőn,
 Vaj idegēn földön?

4.
 Az erdői vadak
 Lésznek siratóim,
 Az égi madarak
 Lésznek késérőim.

„Szomorú búcsúzónóta”

Hertelendyfalva, Önböli Mártonné Kis Mária (70).

Kiss L., 1940.

Régi stílusú dallam, lehetséges, hogy Kacsóh Pongrác *A fuszujka szára* kezdetű dalából alakult.

Szövegvariáns: 63, 122.

119.

Poco rubato, ♩ = 184

El - mēnt az én ró - zám

I - de - gēn or - szág - ba,

Le - ve - let írt né - kem,

Hogy mēn - jek u - tá - na.

2.
De én azt feleltem,
Nem mēgyek utána,
Inkább felöltözök
Sárga gyászruhába.

Piros, Balog Ferenc (72).

Kiss L., 1943.

Új stílusú, kis ambitusú, kis szótagszámú dallam. Közvetlen változatát nem ismerjük. Az sem kizárt, hogy nagy szótagszámú műdalból kiszakadt, lekerekedett forma.
Szövegvariáns: 82, 120, 131.

120.

Poco rubato, ♩ = 168

El - mēnt az én rú - zsám

I - de - gēn or - szág - ba,

Ír - ja le - ve - lé - be,

Mēn - jek el u - tá - na.

2.

Mēnjēn el a fene
Idegēn országba!
Inkább mēggyászolom
Háromféle gyászba!

3.

Péntékēn pirosba,
Szombaton fehérbe,
Vasárnap délután
Tiszta feketébe.
Égszínű selēmbē.
Lángszínű selēmbē.

Gombos, Nemes Gáspár (63).

Gombos, Görög Ferencné Szobonya Apollónia (80).

Kiss L., 1939.

Kiss L., 1964.

Szöveg és dallam Kiss Lajos gyűjtése alapján.

Régi stílusú dallam, nálunk csak Gombosról ismerjük.

Variáns: 46, tempo giusto. Lásd az ott mondottakat! Szövegvariáns: 82, 119, 131.

Parlando, ♩ = 144-160

Ha ja ha - zád - ba még - él - hetsz,

I - de - gën föld - re ne se - jess!

A ha - zám - ba nem él - het - tem,

I - de - gën föld - re se - jet - tem.

2.
Idegën föld az én hazám,
Idegën a népek hezzám.
Ha nem értik a szavamot,
Hogy értenék bánatomot?

3.
Ingëm anyám elátkozott,
Mikor a világra hozott.
Azt az átkot mondta rëjám,
Ország-világ lëgyën hazám!

4.
Ott se lëgyën maradásom,
Tövis lëgyën a szállásom!
Ott se lëgyën megállásom,
Tövis lëgyën a szállásom!

5.
Puska törje fél a vállom,
Kövecs egye még a lábom!
Azt az Isten meghallgatta,
Most csak velem próbáltassa.

6.
Komor féltem az ég és,
Elhagyott a reménység és.
A nap és gyászt vont magára,
Nem süt rám fényës sugára.

7.
Fáj a szívem a hazámétt,
Apámétt s édësanyámétt.
Fáj a szívem, sír a lelkëm,
Az hagyott el, kit szerettem!

8.
Félmények egy magos heggyre,
Annak és a tetejire,
Onnan nézék hazafelé,
Édésanyám háza felé.

9.
Édésanyám, gyújts gyertyára,
Hazajérek vacsorára!
Fóraj nekem édes tejet,
Apríts belé szemlebelet!

10.
Had egyem egy jó vacsorát,
Amit édésanyám csinált!
Had egyem egy jó vacsorát,
Amit édésanyám csinált!

11.
Olyan nap nem jó az égre,
Könnyem ne csordújon földre!
Ki ja földre, ki jölömbe,
Ki bánatos kebelembé.

12.
Sír a szemém, hull a könnyem,
Be igazán fáj a szívem!
Fáj a szívem kújjel-belöl,
Bánat szorítja kétfelöl.

13.
Olyan bú van a szívemén,
Kétrét hajlott az egekén!
Ha még egyet hajlott vóna,
Szívem kettéhasadt vóna!

14.
Úgy busulok, majd meghalok,
Mégés jókedvet mutatok!
Mégés jókedvet mutatok,
Más ne tudja, hogy busulok!

15.
Fekete föld, fehér öröm,
A bánat nekem nem öröm.
Fekete földön jártomba
Jutott nekem a bánatba.

16.
Én Isteném, rendelj szállást!
De meguntam a bújdosást!
A bújdosást, a vándorlást,
Ideglen földön a lakást.

17.
De meguntam a bújdosást,
Ideglen földön a lakást!
Bú ebédem, bánat napom,
Bánat minden gondolatom!

18.
Móduvának híres neve,
Isteném, végy ki belölle!
Mett, ha ki nem véssz belölle,
Szívem el és hasad benne!

19.
s Móduvának híres neve,
Égye még a dupla fene!
Úgy megtanultam busulni,
Mint a jó pap imádkozni!

Hertelendyfalva, Önböli Mártonné Kis Mária (70),
Kovács Albert Lajosné Varga Rózsa (28), Kovács Júlia (54, 80).
Székelykeve, Daradics Ambrusné Szitás Zsuzsanna (78).

Kiss L., 1940, 1966.
Kiss L., 1969.

Régi stílusú fríg hangsorú keserves, 16. dalunk nyolc szótagú rokona. A 18. és 19. versszaka „móduvás”, azaz moldvai idénymunkára utal.
Szövegvariáns: 11, 29, 30, 63, 112, 125, 143. (MNT IX. XC. típus, ennek bukovinai alcsoportja)

Parlando, ♩ = 138–164

Si - rass, a - nyám, si - rass, míg e - lőt - ted já - rok,

s Az u - tán ne si rass, ha tő - led mēg - vá - lok!

A jó Is - ten tud - ja, hol lé szēn ha - lá lom,

Er - dőnn - ě, vaj me - zőn, vaj i - de - gēn tá - jon?

2. Eltemetnek ingēm az erdei vadok,
Lésznek siratójím az égi madarak.
Istenēm, Istenēm, szerelmes Istenēm,
Hogy kell világomot búval eltőttenēm?
3. Jobb létť vóna, anyám, ne születťel vóna!
Erre ja világra ne neveltťel vóna!
Vettťel vóna vízbe, tengēr mélségibe,
s Hogy én léttem vóna halak eledele!
4. Ha folyóvíz vónék, bánatot nem tudnék,
Hēgyek-völgyek között zēngedēzve járnék!
Apró halacskáknak magos martot mosnék,
Kaszáló rétekēn fát, s fűvet nővelnék!
5. s Fűvom az énekēt, de nem jó kedvemből,
Csak a bú mondassa szomorú szűvemből.
Szomorú az üdő, mēg akar változni,
Szomorú a szűvem, mēg akar hasadni!
6. Met, ha elgondolom árva életēmēt,
Csak sírni eresztēm mind a két szēmēmēt.
Sír az ēgyik szēmēm, sírjon a másík ēs!
Sírjon mind a kettő, mint a záporesső!
7. Ahol én eljárók, még a fák ēs sírnak,
Gyēnge jágajiról levelek hullanak.
Hujjatok, levelek, rejtseték el ingēm,
Met az én kedvesēm mást szeret, nem ingēm!

8.
Sír az út előttem, bánkódik az ösvén.
Én és bánkódhatom, vagyon módomban!
Látom, az életem nemigen gyönyörű,
Két halvány orcámon árkot ver a könnyű!

9.
Vörös tenger habja mind a martját mossa,
Széjés világ búja mind a szívem nyomja,
Nagy fekete félhő eget beborítsa,
Szomorú szívemet nagy bánat borítsa.

10.
Hogy kell e világot búval eltöntenem?
Széjés világ búját szívemben viselnem?
Elményék, elményék, el és van vágyásom,
Ebbe a faluba nincs megmaradásom!

11.
s Fúdogál a szellő, de nem tudom, me'ről?
Alul-é vagy fëjjel, régi hazám felől?
s Fúdd el, jó szél, fúdd el hosszú útnak porát,
Hosszú útnak porát, s én szívemnek búját!

Hertelendyfalva, Varga Zsiga Józsefné Kásler Mária (61),

Varga Ferencné Biró Viktória (73), Kórógyi Mártonné Varga Mária (68).

Hertelendyfalva, Kovács Júlia (80).

Székelykeve, Pámel Pálné Ambrus Erzsébet (65).

Kiss L., 1940.

Kiss L., 1968.

Kiss L., 1969.

Régi stílusú parlando típus, az ugor rétegbe (sirató rokonság) tartozik, de a históriás énekekkel is rokon. Az al-dunai székelyek egyik „fődallama”. A 7. versszakot mifelénk is halljuk, de mūdallamon.

Szövegvariáns: 63, 64, 82, 115, 116, 117, 118, 123. (Járdányi I. 139, *székely*)

Rubato, ♩ = 92

Lá - tom, az é - le - tēm

Nem - i - gen gyö - nyö - rű,

Két pi - ros or - cá - mon

Cso - rog le ja köny - nyű.

2.
Sírjatok, szeméjím,
Hújatok, könnyejim!
Gyakran áztassátok
Elhervadt orcájim!

4.
Fúvom az énekét,
De nem jó kedvemből,
Csak a bú mondassa
Szomorú szívemből.

3.
Nekém ne vétsetek,
Met én árva vagyok!
Idegőn országom
Csak egyedül vagyok!

5.
Fúdd el, jó szél, fúdd el
Hosszú útnak porát!
Hosszú útnak porát,
Én szívemnek búját!

6.
Fúdd bé édessémnek
Meleg kebelibe,
Hogy haljon még tőlle,
Ne éljen kedvire!

Hertelendyfalva, Ömböli Mártonné Kis Mária (70).

Kiss L., 1940.

Régi stílusú, szélesebb körben elterjedt parlando típus, előző (122) dalunk hat szótagú változata.

Szövegvariáns: 122, tizenkét szótagú. (Járdányi I. 187, *északnyugati, dél-dunántúli, székely*)

Parlando, ♩ = 176–168

Búj - do - sik az ár - va ma - dár,

E - gyik ág - ról (a) má - sik - ra száll.

Hát az o - lyan ár - va, mint én,

Hogy - nē búj - do - kol - na szé - gény?

2.
Panaszkodnék, de nincs kinek,
Így hát nem mondom sēnkinek.
Lēpanaszolom a földnek
A szomorú életemet.

3.
Árva vagyok, mint a gólya,
Kinek nincsen pártfogója.
Árva vagyok, mint a madár,
Ki ēgy ágról (a) másikra száll.

4.
Szivárványos az ég alja,
Alacsony a fejemalja.
Gyere, rózsám, igazítsd mēg,
Bús a szívem, vigasztald mēg!

Gombos, Bacskó Antalnē Dinnyēsi Anna (57).

Kiss L., 1939.

Gombos, Kovács Andrásnē Filipovics Erzsébet (63),

Tamaskó Antalnē Filipovics Anna (68).

Kiss L., 1942.

Régi stílusú pentaton kvintváltó parlando dallam, legjellemzőbb régi stílusú dallamunk keserves szöveggel.

Variáns: 105, 164, 166 és 86, bukovinai variáns. Lásd a 105. dalnál mondottakat. Szövegvariáns: 125, 135, 166. (MNT VIII. XLV. típus, Járdányi I. 80)

Parlando, ♩ = 146–168

Ko - mor fö - löt - tem az ég is,

El - ha - gyott a { re - mény - ség is.
sze - re - tőm is.

A nap is gyászt vont ma - gá - ra,

Nem süt rám fé - nyés su - gá - ra.

2.
Alul, fölül vörös az ég,
Mondd még, rózsám, szeretsz-
é még?
Ha nem szeretsz, *né* csalogass,
Piros orcám *né* hervasztgasd!

3.
Vörösödik az ég alja,
Alacsony a fejem alja.
Gyere, babám, igazítsd még,
Bús a szívem, vigasztald még!

4.
Ezén a sötét éccakán
Csillag ragyog az ég alján.
De már énnékem nem ragyog,
Volt szeretőm, de jelhagyott!
Mert szerető nélkül vagyok!

5.
Szerettelek, rózsám, nagyon,
De már annak vége vagyon.
Vége, vége szeretetnek,
Teljék kedve sok irigynek!

6.
Bús életem, bánat napom,
Fekete gyász alatt lakom.
Fekete gyász, fehér üröm,
Nekem a bánat nem öröm.

7.
Ojjan bú van a szívemen,
Kétrét hajlott az egekén!
Ha még éggyet hajlott volna,
Szívem kettéhasadt volna!

8.
Kimegyék a temetőbe
Arccal borulok a földre.
Borulok anyám sírjára,
Most vagyok igazi árva!

9.
Kimegyék a temetőbe,
Kiásom sírom előre,
Hogy ha még talállok halnyi,
Légyen hová eltemetnyi.

10.
Nincs magosabb az egeknél,
Nincs nagyobb a szerelémnél!
Kit a szerelém körülfog,
Nem is köll annak a dolog!

Gombos, Bacskó Mártonné Nemes Maris (80).
Gombos, Görög Ferencné Szobonya Apollónia (56, 77)

Kiss L., 1939.
Kiss L., 1940, 1961.

Régi stílusú fríg dallam nagy terccel. Műdal eredete sem kizárt.
Variáns: 23, 102, 4, 147, 160, távolabbról. Szövegvariáns: 121, 124, 135, 166.

